

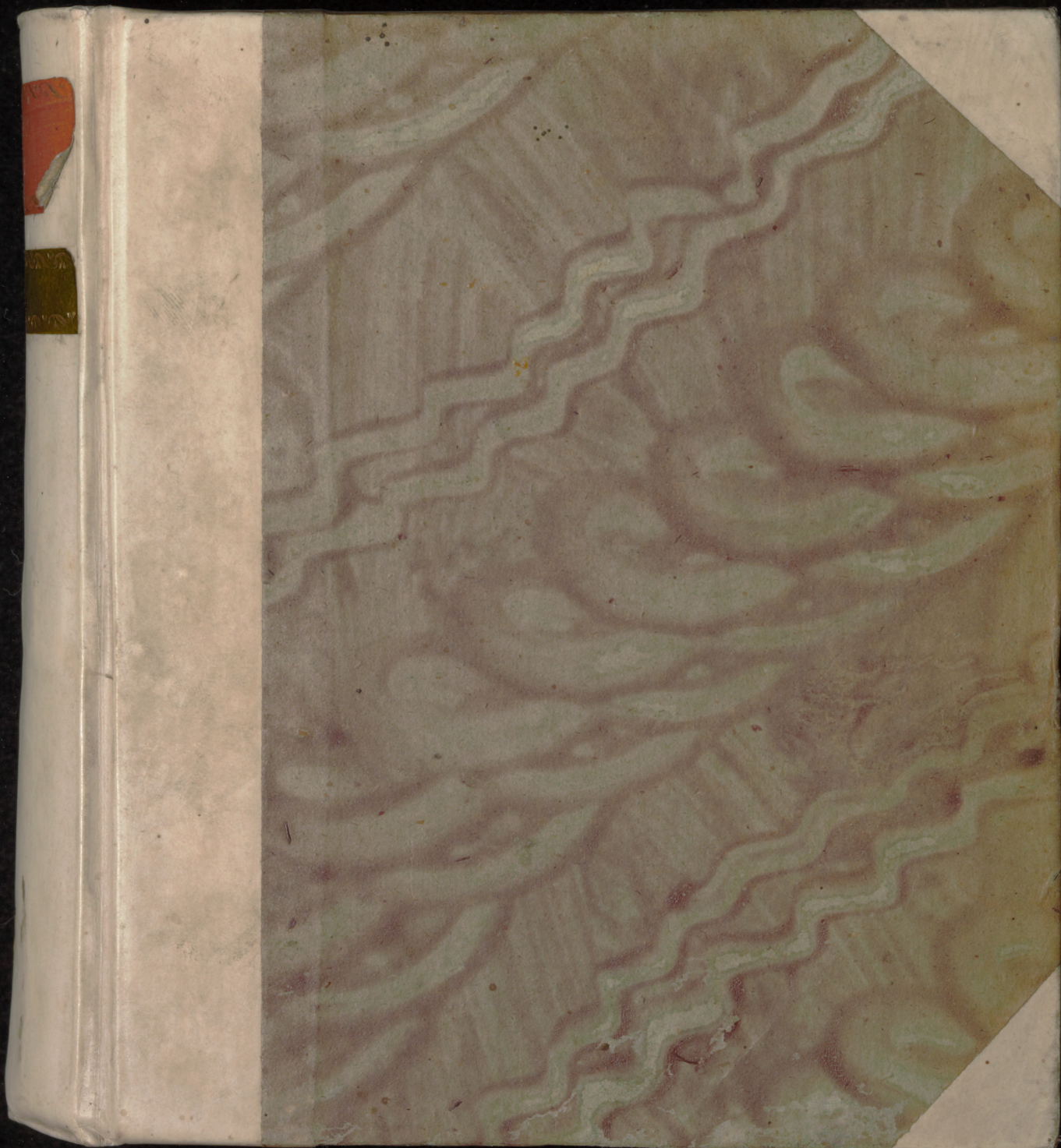
**Dissertatio Inavgvralis Ivridica De Genvino Sensv Ac Valore Constitvtionis
Friderici I. Imp. II. F. 56**

Halae Magdebvrgicae: Litteris Io. Friderici Et Frid. Avgvsti Grvnertorvm, [1765]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1002333768>

Druck Freier Zugang

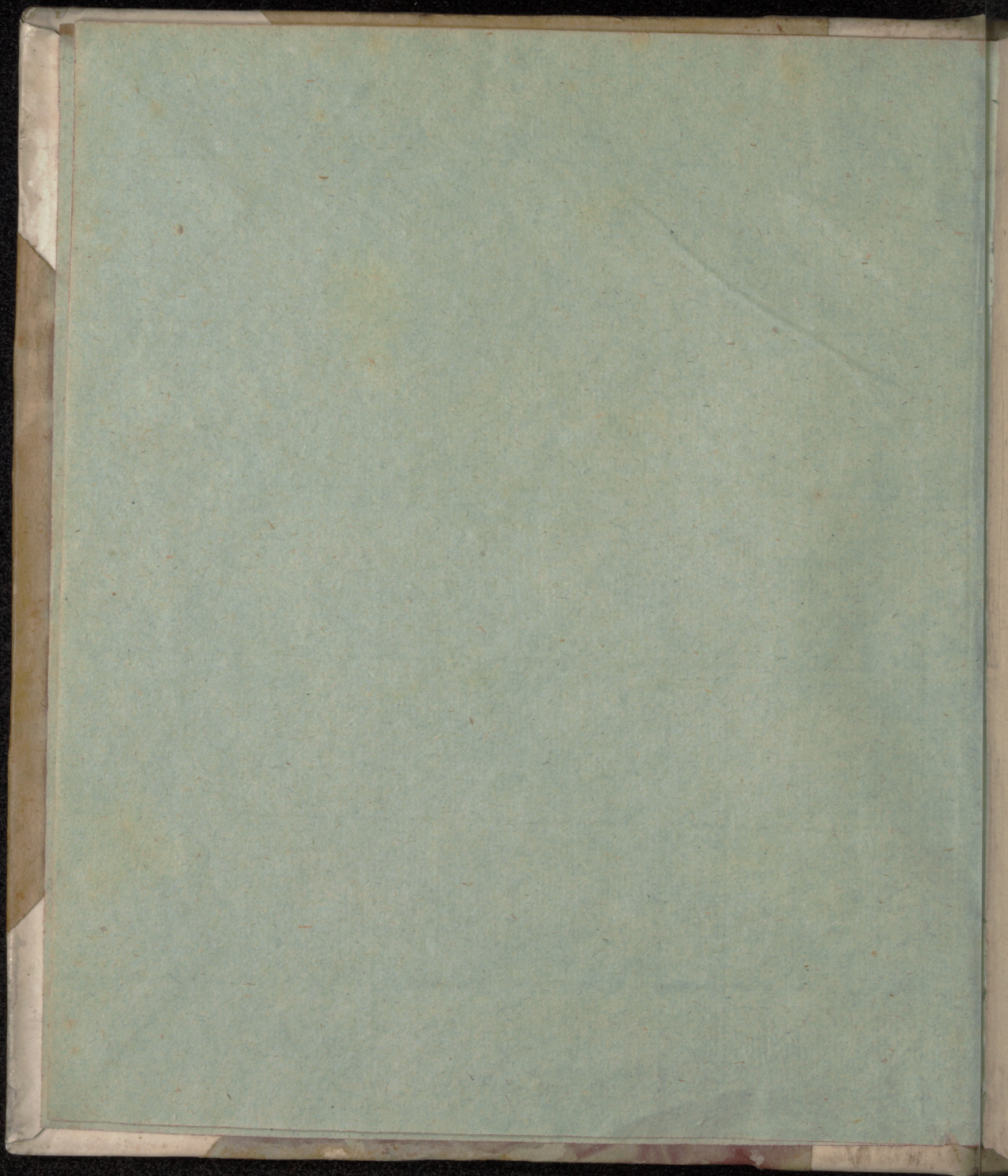

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn1002333768/phys_0001

DFG

N. K. — 2 (12.)

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
GENVINO SENSV AC VALORE
CONSTITVTIONIS
FRIDERICI I. IMP.

II. F. 56.

QVAM
IN REGIA FRIDERICIANA
EX DECRETO ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS
PRAESIDE
IOANNE TOBIA CARRACH, ICTO,
POTENTISSIMO PORVSSORVM REGIA CONSILII INTIMIS,
ACADEMIAE REGIAE FRIDERICIANAE DIRECTORE,
PROFESSORE IVRIS PRIMARIO,
FACVLTATIS IVRIDICAE PRAESIDE ORDINARIO ETC.

PRO
IMPETRANDIS SVMMIS IN VTROQVE IVRE HONORIBVS
D. XVI. DECEMBR. MDCCCXLV.

H. L. Q. C.
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBIIICIT
AVCTOR ET RESPONDENS
PHILIPPVS ERNESTVS BERTRAM

SERVESTANVS,
PROFESSOR IVRIS ORDINARIVS IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,
PHILOSOPHIAE ET ARTIVM LIBERALIVM DOCTOR, SOCIETATVM
TEVTONICARVM GOETTINGENSIS ET IENENSIS SODALIS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
LITTERIS IO. FRIDERICI ET FRID. AVGVSTI GRVNERTORVM.

(5)

Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAUGVRALIS IVRIDICA
DE
GENVINO SENSV AC VALORE
CONSTITVTIONIS
FRIDERICI I. IMP.

II. F. 56.

PROOEMIUM.

Iam eo tempore, quo vitam aulicam cum academica, nescio fausto an infausto fidere, commutavi, constitutum mihi fuit, summós in utroque lare honores capessere, sed paucó interiecto tempore res circumstantes, quas silentio lubens praetereo, me mouebant, vt consilium meum ad alium dirigerem finem. Ea enim est mortalium misera conditio

vt nemo, quàm sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors obiecerit, illa
Contentus viuat.

A

Otium

Orium illud literarium, quod ab omnibus honestis viris tam laute tam eleganter decantatum fuit, et quod ipse vnice exoptabam, in vita academica reperire haud poteram. Verum enim vero placebat FRIDERICO MAGNO ante annum et quod excurrit, vt mihi munus Antecessoris Iuris ordinarii conferret, quam prorsus singularem clementiam, ea qua decet mente, quam submississime veneror. Nunc res aliter se habebant et summi in vtroque iure honores a me impetrandi erant. Exantlatis colloquiis, Illustris Academiae Fridericianae ICtorum Ordo mihi permisit, vt dissertationem, quam vocant, inauguralem habere possem. Multitudo grauissimarum rerum, quae regnante Imp. Henrico IV. euenerant, me facile adducebat, vt de statu religionis ac reipublicae sub hoc Principe, cuius fama apud Historicos valde ambigua est, paullo latius agere, mecum constituerem. *Georgius enim Schubartus* in dissertatione de hoc Imperatore non omne tulit punctum. Restant plura et adhuc maiora. Praesertim superioritas territorialis Principum Germaniae libertasque Saxonum vindicanda est, nec de controuersis huius Imperatoris de iuribus maiestaticis circa sacra apud multos recta fouetur sententia. Ab hoc proposito rumores quidam me non auertere poterant, cum nonnullis hoc thema ICTo non satis dignum sed potius ad Historici partes pertinens videretur. Quodsi enim recte opinor, verus ac solide doctus ICTus imbutus esse debet pragmatica legum historia, id est, scire origines, rationes et mutationes legum. Sed alia et potior aderat causa, cur consilium mutare me oporteret. Deerant mihi nonnullae collectiones, quae ad Henrici IV. historiam illustrandam prorsus necessariae sunt, inprimis *Iac. Gretseri* Apologia pro Gregorio VII. et *Seb. Tengnagelii* vetera monumenta contra Schismaticos, iam olim pro Gregorio VII. conscripta, quae bigae librorum nec hic, nec in locis vicinis inueniendae erant. Quam ob rem libellum meum fere exactum sepone et in opportunius tempus differre debui. Dubius mihi tunc erat animus, quam materiam dissertationis eligerem. Ordo nuper iubebat, vt in diurnis Halensibus argumentum aliquod tractarem.

Incidi

Incidi in Constitutionem II. Feud. 56. *quae sint regaliae.* Saepius animaduverteram, multos ICTos totam fere doctrinam de sic dictis Regalibus Germaniae Principum praecipue ex hac Constitutione, cuius veram indolem male perspexerant, hausisse, et quanquam iam dudum summi Germaniae viri, *Pufendorfius, Leibnitius, Cocceii, Ludewigius* aliique saniora in medium protulerunt principia, tamen praetermissa quaedam adlici poterant; praesertim, quae ad ipsam Constitutionem eiusque primum valorem pertinerent. Deerat mihi eo tempore otium partim, partim angustia plagularum obstabat, et nonnulla tantum mihi proferre licebat. Nunc vero de *genuino sensu ac valore huius Constitutionis* paullo latius differere animus mihi est, sed minime de Regalibus ipsis, nec de origine Regalium in Germania. Scriberem enim Iliada post Homerum quodsi post *Iargonium* hanc doctrinam vellem tractare.

CAPVT I.

CONSTITVTIO FRIDERICI I. IMP.

II. F. 56.

QVAE SVNT REGALIAE.

Regaliae, ¹⁾ armandiae, viae publicae, flumina nauigabilia et ex quibus fiunt nauigabilia, portus, ripatica, vectigalia, quae vulgo dicuntur telonia, moneta, multarum poenarumque compendia, bona vacantia et quae vt ab indignis, legibus auferuntur, nisi quae specialiter quibusdam conceduntur: et bona contrahentium incestas nuprias, condemnatorum et proscriptorum, secundum quod in nouis constitutionibus cauetur: angariarum, parangariarum, et plaustrorum et nauium praestationes, et extraordinaria collatio ad felicissimam regalis numinis expeditionem, potestas constituendorum magistratuum ad iustitiam expediendam: ar-

A 2

genta-

¹⁾ alii legunt: *Regalia sunt armandiae* et melius quidem. Sensus enim legis facilius hac lectione fit.

gentariae et palatia²⁾ in ciuitatibus consuetis: piscationum redditus et salinarum et bona committentium crimen maiestatis, et dimidium thesauri in loco Caesaris inuenti, non data opera, vel loco religioso: si data opera, totum ad eum pertineat.

CAPVT II.

DE

AVCTORE HVIVS CONSTITVTIONIS.

Auctorem legis accuratius nosse, non vltimus labor veri Icti esse debet. Sine hac cognitione saepissime in crassos labimur errores et summa imis miscemus. Historiam *Friderici I.* imperatoris hoc loco vt enarrem, non animo intendo. Otium hac in re iam dudum nobis omnibus fecit *Illustrissimus Comes Henricus a Bülow*, qui vitam Legislatoris nostri³⁾ stilo vere pragmatico et summo cum iudicio ex optimis fontibus descripsit⁴⁾, sed ea tantum

²⁾ *Placia* seu *Placita* legendum esse monet *Franc. Hotomanus* arg. l. 1. II. de iurisdictionis, sed sine sufficiente ratione. Nihil enim in vulgata lectione obscurum est, vt infra docebimus.

³⁾ 4ta. Lips. 1722.

⁴⁾ Sine omni dubio *Auctores lucifugi epistolarum nouissimam literaturam tractantium* nec hunc Virum, decus Germaniae, inter bonos referent historicos, cum affectato, et fucato dicendi genere, quod illis est familiare, neququam vsus sit. Sed mittamus huiusmodi homines, qui et arrogantiam suam et ignorantiam literarum elegantiorum multis librorum recensionibus sat prodiderunt. Ravidis enim in republica literaria canibus fortissimi etiam cedere viri solent. Abeant ergo cum ceteris erroribus et librum recte legere ac finem eius intelligere discant, ante quam de illo iudicium ferant. Iam dudum prauum eiusmodi hominum apparuit consilium, nempe vt insulis suis iudiciis de multis Professoribus Academiae *Fridericianae* famam ipsius Academiae apud exteris praesertim diminuant. Neque alia intentio est ejus, eumque nominare possem, qui sub littera B. latere

tantum decerpere licet, quae magis ad cognitionem rationum nostrae legis pertinent. Ex generosissimo Hohenstauforum genere circa annum 1121. natus Fridericus, patrem habuit huius nominis Ducem Sueviae et avum eiusdem nominis, qui primus auxiliante et inuestiente Henrico IV. Imp. Ducatu Suaeviae an. 1080. post mortem fortissimi et iustissimi defensoris patriae libertatis, Regis Rudolphi, pro patria lege interempti, potitus est, ad cuius tamen quietam possessionem nulla alia ratione peruenire potuit, quam pacto cum Bertoldo II. filio Rudolphi 1094. inito. Duxerat avus Friderici nostri in matrimonium Agnetem, Henrici IV. filiam, ex quo Fridericus Dux Sueviae et Conradus, Dux Franconiae nati sunt, qui extincta familia Franconica maximam de dignitate Imperatoria adipiscenda conceperant spem. Spes vero eos fallebat et neuter eorum voti compos fieri poterat. Plurimi enim Principum Germaniae et praesertim Albertus Archiepiscopus Moguntinus adhuc malorum, quae sub Henricis e stemmate Franconico acciderant, et oppressionum multorum imperii statuum, valde memores erant. Non sine causa timebant, ne alteruter horum vestigia Henrici III. et IV. premeret. Lotharius, princeps optimus et iustus, eligebatur et ambo fratres legitimo Regi et Imperatori se submittere cogebantur. Mortuo sine prole mascula Lothario, Conradus per surreptionem quandam, absente Henrico Magnanimo Duce cum Saxonibus suis aliisque praeeribus, quibus facultas eligendi compete-
 rebat, ante diem generali curiae destinatam Rex creatur. Iniusta dicti Henrici, Ducis Bavariae et Saxoniae, proscriptio, quae a Conrado in comitis Wurceburgensibus assentientibus paucis ob priuatas rationes principibus decernebatur, satis euincebat, Principes quosdam olim rectum de Conrado eiusque violentis et monarchiam illimitatam redolentibus consiliis iudicium tulisse. Nihilominus Conrado e viuis erepto, cuius filius Fridericus ad adultiorem aetatem
 A 3
 voluit et continuationem meam Ferrerasii adortus est. Gerit in
 non fronte indicia stolidi animi.

aetatem nondum pertuenerat, potentiaque illustrissimae Guelficae gentis diminuta, Fridericus noster, filius Friderici antea dicti, an. 1152. in Regem sublimabatur. Erat hic princeps et corporis et animi dotibus a natura insigniter praeditus. Pius, liberalis erga pauperes et clericos, facilis ad ignoscendum, nisi forsitan ratio obstaret politica, et in victu ac amictu mire modestus. Amator literarum elegantiorum, in primis Teutonicae poeseos et studii historiarum ipse nec diserte loquendi facultate destituebatur. Intrepidus, manu fortis, providus ac callidus in rebus agendis, animo praesens in periculis, bella plerumque feliciter gessit. Pepererunt ei hae virtutes apud nonnullos nomen Magni, gloriamque et famam apud maximam historicorum partem. Quodsi vero has virtutes paululum seponamus et rationem regiminis sui secundum formam imperii Germanici eiusque leges fundamentales alius indagemus, facile animadvertimus, eum vestigia Caroli M. Ottonum, Henrici III. et IV. ac Conradi III. legisse; et dictus Carolus, qui a vulgaribus historicis ad sidera vsque euehitur, nunquam locum inter sanctos fortitus esset an. 1165. ope Friderici, nisi hic illum, qui regiminis formulam apud Francos omnimodo euertere studuit, exemplum sibi proposuisset imitandum. Ex cupidine re vera monarchice regnandi plerasque Friderici actiones dimetiri debemus. Triplex praesertim earum fuit scopus. *Primus* nimirum erat, vt iura maiestatica circa sacra per concordatum tristissimae memoriae inter Henricum V. et Callistum II. 1122. factum fere deperdita restitueret, et praecipue iura Imperatorum in Papam et sedem apostolicam stremte vindicaret. *Secundus* fuit, vt statum regni Longobardici, qui in peius abierat, et in quo vnusquisque pro lubitu et prout res circumstantes suadebant, iura, praerogativas et praeeminencias sibi arrogauerat, corrigeret, factumque Longobardicorum procerum in primis superbiam et potentiam Mediolanensium cohiberet. Obtinuisset procul dubio Fridericus duplicem huncce finem, maxime laudabilem et lauro cedroque dignissimum, nisi eo ipso tempore et *tertium*, nempe oppressionem libertatis Germanicae et diminutio-

nem

nem iurium praerogatiuarumque Principum Germaniae nimis arroganter intendisset. Ex antecessorum suorum exemplis et vel maxime Henrici IV. perspicue poterat intelligere, quod triplicem hunc finem simul et eodem tempore obtinere nequireret. Sed cupido regnandi atque nimis elatus animus una cum felici priorum in Italiam expeditionum euentu ipsum occoecauerant. Peregit quidem opus fere incredibile, proscriptionem scilicet iniustissimam et nulla ratione defendendam immortalis Germaniae Herois, potentissimi Henrici Leonis, sed hac proscriptione animos plurium principum, illorum etiam, quos exuuiis Leonis diuiores reddiderat, a se et familia sua abalienauit. Haud eadem enim rerum erat ratio. A Longobardis iam toties deuictis, iugumque trahere assuetis toto coelo Germani eorumque Principes differebant, ad quorum veluti naturalem indolem studium libertatis iure optimo maximo referimus. Ignoscendum ei esset hoc facinus, nisi gloriam et splendorem totius Imperii Germanici simul imminuisset. Ab eo scilicet tempore odium inter Guelfos et Gibellinos iam antea ortum, magis magisque augebatur atque cum Guelfi et qui eorum castra sequebantur, ut se suaque tuendi causa a parte Pontificum Romanorum starent, status ratione impellerentur, vniuersum imperium Romano-Germanicum maxime conturbabatur, et sacra profanis miscebantur, ita ut, si apertiora filii Henrici VI. consilia addere velis, ex hoc fonte omne malum, quod postea euenit et quo adhuc in Imperio Romano Germanico partim laboramus, deducendum sit. Iam suo tempore Fridericus expertus erat, violentorum consiliorum euentum rarissime exoptatum esse, quod in primis pax, quam cum Pontifice maximo, Alexandro III. iniit, pax Constantiensis nec non expeditio sic dicta cruciata, quam in se suscipere debebat, et in qua an. 1190 vitam finiit, satis superque commonstrant.

CAPVT III.

HISTORIA HVIVS LEGIS.

Ab eo tempore, quo Carolus M. deuicto et capto Desiderio Rege regno Longobardorum potitus erat, Proceres et incolae ciuitatum huius regni dominationem Francorum admodum inuiti pertulerunt. Quamuis paullo post exortis nouis turbis atque feliciter debellatis Ducibus Foroiulensi, Beneuentano et Spoletano et Principe Adalgiso, Desiderii filio, idem Carolus in plurimis locis Duces et Comites Francigenas constituerit, euenit nihilominus, vt diminuta Carolidarum potentia, praesertim vero hac stirpe extincta res Longobardicae longe aliam induerent faciem. Longobardi nimirum a Francis pro populo deuicto, et regnum illorum pro acquisita iure belli prouincia habebantur. Inde etiam in his terris diuersissima a Germanica regiminis formula obtinebat. Proceres et ciuitates nullis fere praeminentiis, praerogatiuis vel privilegijs gaudebant, cum Carolus M. paulum seuerius eos gubernaret, quo eo magis iis omnia iugum excutiendi subsidia adimeret. Accidit vero, vt ex auctoritate Carolo Crasso regnantibus in Germania Arnulfo, Ludouico Infante, Conrado I. et Henrico I. Saxone, regnum Italiae et imperium Romanum nonnulli Principes partim ex Italia originem trahentes partim exteri affectarent atque interdum consequerentur. Bella intestina et periculosae seditiones totam vastabant Italiam: quod Pontificibus Romanis non adeo displicebat. His temporibus fundamenta fere omnium subsequen-
tium calamitatum et contentionum in Italia iacta sunt. Principes enim, qui ad summum imperii culmen aspirabant, proceribus et ciuitatibus potentioribus priuilegia et praeminentias concedere debebant, vt eos sibi obstrictos redderent, nec etiam usurpationes aliorum penitus auertere poterant. Hac igitur ratione iam illa tempestate multa iura, quae alias Reges et Imperatores vnice exercere solebant, in manus priuatorum veniebant. Restituit quidem Otto M. rem et sacram et ciuilem, electo nempe Berengario et constituto atque asserto Leone VIII.

VIII. P. M. Imitatus quoque est Carolum M. multosque nobiles viros Germanicae originis misit, qui rebus Italiae praeessent, iuraque Imperatoris et Imperii Germanici custodirent. Infelix vero belli euentus contra Saracenos et Graecos sub Ottone II. multa immutauit, quae felicius Ottonis III. prima et secunda expeditio in Italiam non plane ad antiquum poterat reducere statum, cum in tertia absoluenda morte praematura impediretur. Misera imperii facies sub Henrico II. qui sanctus dicitur, viro simplici. Ardoini, Marchionis Eporediae seditio ante huius mortem vix sedatur, nec tertia Henrici expeditione Italica honori imperii Germanici plene provideatur. Noui post mortem Henrici oriuntur tumultus. Regnum capessunt Imperatores stirpis Franconicae, Conradus II. Henricus III. IV. et V. Quodsi qui vnquam, certe hi potentissimi et ex parte felicissimi Imperatores rebus afflictis modellam adferre potuissent. Praestiterunt sane duo priores quaedam minime aspernanda. Sed cum simul nimis arroganter Germaniae imperarent et animos multorum Principum, qui antiquam libertatem ipsa vita pretiosorem aestimabant, a se suisque auerterent, facile ad intelligendum erat, sub eorum Successoribus res in peius ruituras esse. Accidit etiam hoc, et sub Henrico IV. et V. miserrimus omnium Germaniae fuit status. Summa exoriebatur rerum confusio, et Pontifices maximi, praesertim astutissimus mortalium Gregorius VII. finem iam diu exoptatum impetrabant. Dextra manus, liceat ita dicere, Imperatori et Imperio Germanico abscinditur. Fiebat inter Henricum V. et Callistum II. concordatum. Concordia vero inter Imperatorem et omnes status Germaniae, sicque potentia et magnitudo imperii neuitquam restituebatur. Remanebat discordia, remanebat morbus, quo imperium adhuc laborat. Eligebatur Lotharius, inuitis vero Hohenstaufis, Friderico et Conrado. Oriebatur inde diuturnum bellum. Conradus Mediolani rex Italiae coronabatur, et hac occasione Itali, qui vel Lotharii vel Conradi partibus fauebant, quaeuis iura sibi arrogabant, vel precario obtinebant, nec victis Friderico et Conrado, Lotharius duplici illa expeditione Italica iura imperii

imperii Germanici facta atque testā reddere poterat, Pontificibus Romanis nimiam Germanorum potentiam in Italia astute auersantibus. Conradus III. ei succedebat, sed hic potius animum intendebat, ut Germaniam ipsam magis ad formulam illimitatae Monarchiae redigeret, quam ut iura Imperii in regnum Longobardicum recuperaret, atque stabiliret, quamuis illo tempore status rerum ad hoc opus perficiendum maxime esset aptus. Praeferebat expeditioni in Italiam, ad quam ipsi Itali illum inuitabant, expeditionem sic dictam cruciatam.

Haec erat tristis in tota, qua patebat, Italia rerum facies. Vnus et alter Itolorum iussis Imperatorum morem gerebat, praesertim ipsis Imperatoribus valido exercitu stipatis in Italia praesentibus. Plures vero armata saepe manu resistebant, nec semper infastus seditionum erat exitus. Saepius Imperatores cogebantur, vel iura quouis modo ab Italis impetrata vel sibi arrogata confirmare, vel noua veteribus addere. Alii quoque, qui fortitudine et fortuna belli potentiores euaserant, minus potentes ciuitates et proceres viribus destitutos subegerant, vel subigere conabantur. In primis vero vltimis temporibus plurimae ciuitates partim principes et comites olim ab Imperatoribus ad eas regendas et iura imperii exercenda constitutos eiecerant, partim in conditionem priuatorum hominum redegerant, arrogatis sibi quaeuis summi imperii iuribus.

Traditur hac tempestate regnum Friderico I. de quo ea, quae huc pertinere videantur, cap. praec. dixi. Haec in primis ipsi debetur laus, quod omnes intenderit neruos, ut res Italicas plenius restitueret. Priusquam vero arduum susciperet negotium, Henricus Leo placandus erat, quod tandem in comitiis Goslariensibus 1153. fiebat, in quibus illi Ducatus Bauariae iure hereditario illi competens frustra renitente Henrico Austriaco principum iudicio adiudicabatur¹⁾. Iam in Comitiis Herbipolitanis 1152. m. Octobri habitis exulibus

¹⁾ Otto Erisingensis L. II. c. 10. p. 706. edit. Muratorianae T. VI. script. R. Ital. Guntherus in Ligurino ed. Reuber. p. 299.

exulibus Apuliae, quos Rex Rogerius maiestatem Imperii negligens, propulerat, conquerentibus, expeditio Italica tam pro afflictione horum, quam pro corona imperiali accipienda paullo minus quam ad duos annos iurata erat ⁶⁾. In Comitibus vero Constantiensibus 1153 non solum Imperator cum Pontifice Eugenio III. pactum atque amicitiam inibat, quo sibi hunc propitium in domanda Italorum arrogantia redderet, sed etiam duorum Laudensium civium Albernandi et Homoboni contra oppressores Mediolanenses, qui ceteros Italos fastu, superbia atque tyrannide superabant grauamina audiebat. Quamuis autem hi duo viri suam praecipue causam apud Fridericum agerent, misit nihilominus Imperator Sicherium cum litteris ad Mediolanenses, quibus illis praecepit, ut ab omni contra Laudenses vi abstinerent. Sed Consules Mediolanenses acceptis et in communi coetu perlectis litteris in ipsius Sicherii aliorumque omnium conspectu, ipsas litteras cum sigillo in terram proiciebant ac pedibus conculcabant, quin etiam in legatum ipsum omnes vnanimiter ita irruebant, ut eorum violentiam vix effugeret, et ad Imperatorem reuerteretur. Atrox istud facinus Fridericum et Principes Germaniae ad maturandam expeditionem Italicam admodum commouit ⁷⁾. Quamobrem initio Octobris 1154. in finibus Bauariae copias contraxerunt, iterque in Italiam susceperunt. Vrbe Verona castigata et exercitu in campis Roncaliis lustrato nonnullae ciuitates homagium praestabant, aliae vero, quae Imperium Germanicum hucusque despexerant, iustissimas luebant poenas. Caira penitus et Astensis ciuitas fere euerbebatur, atque hac ratione Guilielmus, Marchio Montisferratis seruabatur. Tortona capiebatur et ciues urbem derelinquere oportebat. Ipsi Mediolanenses munera ad placandum Imperatori offerebant, potentiam et fortitudinem Germanorum timentes. Friderico Ticini corona Longobardica imponebatur. Iura Germanici

B 2

Imperii

⁶⁾ Otto Frisingensis L. II c. 7. p. 703. Alexander de rebus a Rogerio gestis. L. I. p. 345. seqq. T. III. Hispaniae illustratae.

⁷⁾ Ottonis Morenae Historia rerum Laudensium p. 957-965 ed. Murtorianae T. VI. script. Rerum Ital.

Imperii vindicabantur. Et sic res hucusque optime cesserant; quae tamen intuitu Romae longe aliter se habebant. Hadrianus IV. enim et ciues Romani, tunc temporis restauranda veteri republica occupari et inflati tantum numerum fortissimorum nostrorum maiorum appropinquantem aegre ferebant. Ille amicitiam simulabat Imperatoris ope contra Romanos indigens, hi vero resistere audebant. Mille nostrum occupabant d. 17. Iul. nocte templum S. Petro dictum et sequente die Fridericus coronabatur. Sed eo ipso die Romani Germanos ex improviso viadoriebantur et fugabant, quos repulit Henricus Leo atque cecidit. Nihilominus exercitu Germanorum bello, iniuria aeris et morbis castrensis diminuto Fridericus una cum principibus reuertere cogeatur et feliciter in itinere repulsis hostibus cremataque vrbe Spoletana in patrium solum 1155. reuersus est ⁸⁾).

Ex breuissima hac rerum gestarum narratione abunde elucet, Fridericum Italis monstrasse quidem potentiam et arma imperii Germanici, sed eos neutiquam in antiquum submissionis et regiminis statum rede gisse, nec iura ab iis arrogata satis vindicasse, quod in primis de Mediolanensibus dici potest. Vix enim ac ne vix quidem Fridericus Italiam reliquerat, cum Mediolanenses et qui cum iis faciebant, ceteros Italos Imperatori fauentes diuexabant. Tortona reaedificatur. Ticinum debellabatur et totus ager ab illis deuastabatur. Quamobrem noua expeditio contra Mediolanenses in Comitibus Norimbergae 1156. habitis decernebatur, quam paullo post Imperator *ex iudicio principum* per epistolam principibus indixerat, *intime rogans* atque praecipiens, vt anno sequenti Vlmæ copias ad eam suscipiendum congregent. Sed negotia imperii, quae vel ad interiorem Germaniae statum pertinebant, vel quae cum exteris populis gerebantur, dicto anno rem impediunt, quamuis denuo ex Italia nuntiaretur, Mediolanenses cum aliis ciuitatibus Longobardicis

⁸⁾ Otto Erißingensis. Cap. XIII-XXVII. p. 707-729. Otto Morena p. 967-991. Otto de f. Blasig. c. VII. p. 867. ed. Muratorianae. T. VI. script. R. I.

bardicis foedus pepigisse, ad resistendum Imperatori atque ut vicinis in fide Imperatori debita persistentibus impune molestiam afferre possent. Oritur quoque magna inter Imperatorem et Imperium ab una et Papam Hadrianum IV. ab altera parte contentio ob verbum: *beneficium*, pro quo hic in litteris ad Imperatorem datis haud obscure imperialem venditauerat dignitatem. Omnia haec nouam suadebant expeditionem, iuebant, imperabant. Comes Palatinus, Otto Wittelsbachius, sator illustrissimae Bauaricae et Palatinae domus, Heros vere magnus et forte maior multis Graecis et Romanis, quos praeiudicio quodam seducti miramur, viam sternebat, quem sequitur prudentissimus Cancellarius Reinoldus. Ciuitates, res suas accuratius circumspicientes, Riuola, Verona multaque alia loca his legatis homagium praestant et verbis conceptis iurant: *se nolle Regalia, quae Imperatori essent in his locis, auferre et si fuerint ablata, se velle adiuuare, ut illa recuperentur et retinerentur*. Res enim industria maiori coeperat agi. Exercitus Germanorum prope Augustam Vindelicorum collectus duce Friderico 1158. iter suscepit atque mense Iulio Italiam intrabat. Expugnabatur et castigabatur rebellis Brixia. Quo ipso tempore etiam copiae ex prouinciis Italiae conueniebant, quas vasalli Imperii exhibere tenebantur. Ferebat Fridericus in conuentu Principum leges pacis seu castrenses, quibus disciplina militaris in tanta hominum multitudine firmiter stabiliretur. Simul copia prudentum et legis peritorum aderat. Imperator igitur oratione ad exercitum habita finem primum huius bellici laboris denuo declarabat, quod scilicet rebelles Mediolanenses sub imperii iustissimam potestatem essent redigendi²⁾. Assentiebant omnes et fauor totius exercitus orationem Augusti prosequabatur. Citabantur tamen Mediolanenses suasu legum peritorum, ne violentia iis illata vel contra ius in absentes prolata sententia videretur. Mittebant attoniti legatos, qui rebus infectis reuertebantur,

B 3

²⁾ In hac oratione haec memoratu digna verba profert: Imperii, inquam, Romani, cuius apud nos ministerium, auctoritatem penes vos, qui optimates regni estis, recognoſcimus.

tur, nimum suae fisci potentiae. Cingebatur ergo Mediolanum et strenue ab utraque parte pugnatur. Non hic loci moror proelia, velitationes et sanguinis humani effusionem. Fractis tandem Mediolanensium viribus, impares hi ulterius resistendo facti. Implorabant intercessionem Regis Bohemiae et Ducis Austriae, qui etiam cum copiis suis aderant. Recipiebantur supplices in gratiam Imperatoris. Feriebatur pax. Iniebantur conditiones, quarum nonnullae ad scopum pertinent nostrum, sequentes nimirum (vtor verbis ipsarum pacis tabularum) I. *Palatium imperiale ad honorem Domini Imperatoris arbitrato bonorum eleuabunt et cum debito honore bona fide obseruabant.* II. *Consules, qui nunc sunt ex auctoritate et concessione Domini Imperatoris, usque ad Kalend. Februarii proxime venturas perseuerent, et pro Consulatu suo Domino Imperatori iurent. Venturi vero Consules a populo eligantur et ab ipso Imperatore confirmantur.* III. *Regalia, veluti monetam, telonium, pedaticum, portus, comitatus et alia similia, si qua sunt, Commune Mediolanensium dimittet, et ultra se non intromittet et si quis per violentiam haec obtinere voluerit et iustitiam inde coram Domino Imperatore, vel nuncio eius facere noluerit, Mediolanenses vindictam de eo pro sua possibilitate sumeat in persona et possessione, et regalia Domino Imperatori restituent sine fraude et malo ingenio.* IV. *Legati Domini Imperatoris in Italiam directi, si ciuitatem adierint, in palatio sedeant et placita ad eos delata ad honorem Imperii diffiniant.*

Mediolanensibus hac ratione sub potestatem Imperii redactis multisque aliis ciuitatibus in fidem receptis Imperator magnum copiarum Teutonicarum numerum dimittebat. *Rex Babemiae¹⁰⁾, Dux Austriae. Arnoldus Moguntinus, Bertboldus Dux Burgundiae, (Zaringiae), Comites et Marchiones, et magna pars nobilium ad patrios reuertunt lares.* Ipse Imperator ad ordinanda cetera Italiae negotia animum intendit. Quamobrem generalem curiam OMNIBVS ITALIS CIVITATIBVS ET PRIMORIBVS apud Roncalias in festo B. Martini celebrandam indicit, vbi et *leges pacis* promulga-

ret

¹⁰⁾ sunt verba Radenici L. II. c. 46. p. 781.

ret et de *iustitia Regni*, quae multo iam tempore apud illos obumbrata in desuetudinem abierat, *pernecessaria sapientum* (i. e. Ictorum) *cellatione* ¹¹⁾ *differeret, diuque obsoletam elucubraret* ¹²⁾).

Memorantur admodum pauci Procerum Germaniae, qui in hac curia aderant, nempe Archiepiscopus Colonienfis et Episcopi Bambergensis, Aichstetensis, Pragensis, Herbipolitanus et Verdensis. Multo maior vero erat numerus procerum Italicorum et ecclesiasticorum, inter quos eminent Guido Cremenfis, Cardinalis Diaconus, sedis Apostolicae legatus, Pelegrinus, Aquileienfis Patriarcha et Oberrus, Archiepiscopus Mediolanensis cum XXII. episcopis, et secularium, quorum nomina ad nos non peruenerunt, vna cum vniuersarum Italiae ciuitatum consulibus atque iudicibus. Iusserat quoque Imperator ibi cum pluribus aliis quatuor celebriores legum peritos, *Martinum Gosiam, Bulgarum, Iacobum* sic dictum antiquum et *Hugolinum a Porta Rauennate*, qui tunc *Bononiae ius civile docebant*, adesse ¹³⁾).

Praecipiebat his Fridericus, vt eruerent atque accuratius definirent, quae *iura in Longobardia ad ipsum* spectarent et quae sub verbo: *regalia*, venirent. Proinde vero respondebant, se nolle hanc disquisitionem suscipere sine consilio iudicum vniuersarum Longobardiae ciuitatum ibi praesentium. Itaque XXVIII. ex omnibus vrbibus electi cum praedictis quatuor Doctoribus Bononiensibus vltra Padum in templum, S. Petri conuenerunt. Triduo praeterlapso et rebus deliberatis *regalia*, teste *Radeuico*, enumerant, *Ducatus* scilicet, *Marchias, Comitatus, Consulatus, Monetas, Telonia*,

¹¹⁾ consilio atque perscrutatione.

¹²⁾ in lucem protraheret.

¹³⁾ Hac occasione imperator leuitans cum *Martino et Bulgaro* ex his quaerebat an sit terrarum Dominus? *Bulgarus* recte negauit, *Martinus* et pessimus et ridiculus adulator affirmauit hanc quaestionem, hancque ob adulationem equum Imperatoris dono accepit. Ab hoc tempore, cum *Martini* magna in orbe erudito esset fama et gloria, haec opinio apud plurimos obtinuit et multos ac periculosos errores in ius publicum nostrum intexit.

nia, *Fodrum, Vestigalia, Portus, Pedaticæ, Molendina, Piscarias*, omnemque utilitatem ex decursu fluminum prouenientem, nec de terra tantum, verum etiam de suis propriis capitibus census annui redditionem. Hoc peracto die quarto Imperator orationem per interpretem ad omnes habuit de restituenda veteri Longobardiae regiminis formula et de melius in posterum obseruandis legibus. Assentiunt omnes, admirantur Friderici prudentiam, surgunt more Longobardorum singuli Episcopi, Proceres, Consules et missi ciuitatum, declarant submissum et deuotum animum oratiunculis, postremo vero Archiepiscopus Mediolanensis omnium sententiam longiori et foras ineptiori oratione prodit. *Reddunt* denique omnes et *Episcopi et primores et ciuitates regalia*, quae hucusque possederant, primique resignantium Mediolanenses extiterunt. Fridericus e contrario prudentissime erga pristinos possessores tanta usus est liberalitate, ut quicumque donatione Regum regalia quaedam se possidere documentis fide dignis docere poterat, is etiam nunc imperiali beneficio et regni nomine ea perpetuo possideret. Praeterea Ius de nouo consequitur, in singulis ciuitatibus *Potestates, Consules ceterosque magistratus* assensu populi creare. Sequentibus diebus Imperator iustitiam assistentibus dictis Iuris Bononiensibus administrabat, et causas litigantium decidebat. Finito quoque hoc negotio pax per totam Longobardiam ab omnibus iureiurando affirmata promulgabatur, et obsidibus poenisque communiebatur ¹⁴⁾. Conseruauerunt nobis hoc pacis instrumentum *Radeuicus et Compilator Iuris feudalis Longobardici*. Discrepant quidem haec duo exemplaria multis vocibus inter se, sed diuersitas tanta non est, ut admodum sensum mutet. Praesertim summa librarum auri, quae violatoribus pacis irrogabatur, non eadem est. Ceterum hoc quoque notandum, discerpisse Compilatorem Hugolinum hanc pacem in duas partes. Prior et maior pars constituit t. 53. II. F. posterior et minor

¹⁴⁾ Otto Erisingensis L. II. c. 31. seqq. p. 135. Radeuicus L. I. c. 18-42. L. II. c. 1-7. p. 756-791. Otto Morena p. 1005-1020. Otto de s. Blasio. Cap. XI. p. 870.

nor initium t. 54. de Allodiis vsque ad verba: *non valeat*. Ille vero magnus mihi erit Apollo, qui causam probabilem afferre poterit, cur 1) Compiler hoc fecerit, 2) cur lacinia quadam interiecta, particulam ex altera lege, de qua statim dicemus, adiecerit et quae de expeditione Romana agit. Facta enim collatione quilibet perspicere potest, posteriorem partem d. t. 54. a verbis: *ut autem vsque ad verba: liberam facultatem ex tit. 55. desumptam esse*. Rectissime hic dici potest cum *Horatio*:

Humano capiti ceruicem pictor equinam
 Iungere si velit, et varias inducere plumas
 Undique collatis membris, ut turpiter atrum
 Definat in piscem mulier formosa superne;
 Spectatum admissi risum teneatis amici.
 Credite, Pisones, isti tabulae fore librum
 Persimilem, cuius, velut aegri somnia, vanae
 Fingentur species; ut nec spes nec caput vni
 Reddatur formae. *Pictoribus atque Poetis*
 Quidlibet audendi semper fuit potestas:

Minime gentium vero *ICtis*.

Altera lex, quam Fridericus in campis Roncaliis condidit, ad Iura feudorum Longobardicorum pertinet. Inuenitur et apud *Radeuicum* et II. F. 55. Haud eadem iterum vtriusque est lectio et nisi me omnia fallunt, saepe textus, apud Historicum melior atque intellectu facilior est eo, quem Compiler elegit. e. gr. textus II. F. 55. habet: *poena auctoritate nostra imminente*, ut venditor et emtor, qui tam illicitas alienationes reperti fuerint contraxisse, feudum amittant. *Radeuicus* vero: *plena auctoritate nostra statuentes*, ut venditor et emtor etc. Praetereo plura. Hoc vnicum addam, verba: *quia quod ab initio de iure non valuit, tractu temporis conualescere non debet*, non reperiri apud *Radeuicum*. Forte emblemata est Compileris *Hugolini*. Quamuis sciam, tempore Friderici verba legum Romanarum iam in multorum ore fuisse et Fridericum ipsum in orationibus suis a *Radeuico* relatis nonnullas lacinias ex II. et Institutionibus Iustiniani

C

sumtis

fumtis attulisse. Insuper Bononienſes Iuris ciuilibus Doctores conden-
dis his legibus adhibitos fuiſſe, eſt veriſimillimum.

Quando vero lex noſtra II. F. 56. condita eſt? Nullus Hi-
ſtoricorum coaeuorum eiſdem mentionem facit. Nemo eorum
narrat, Fridericum ſingularem tuliffe legem, in qua Regalia enu-
merentur. Si legem ipſam, qualis eſt in libris Feudorum, aſpiciamus,
titulus Friderici ſollemnis abeſt; ſaltem verba: *Imp. Fridericus*,
adſunt. Porro introitus vſitatus deficit, nec tota lex formam legis ſeu
conſtitutionis conſuetam habet. Cum autem I) ex his, quae fide hiſto-
ricorum hoc capite dixi atque enarraui, ſatis eluceat, Fridericum viro-
que hoc bello, quod contra Longobardos et inprimis contra Medio-
lanenſes geſſit, vnice intendiſſe, vt veterem regni Longobardici formu-
lam reſtitueret, et regalia iniuſte imperio erepta vindicaret; II) Supra
dictum eſt, hac occaſione accuratiſſimam iurium, regalium inueſtigatio-
nem inſtitutam et poſtea enumerationem eorum eſſe factam, omnino
probabile eſt, hanc enumerationem regalium, quam re vera Conſtitutio
noſtra continet, tunc temporis ad ſempiternam rei memoriam ſuſſu
Imperatoris litteris fuiſſe mandatam, vel potius *Obertum de Orto* et *Ge-
rardum Cacapiſtum*, ſeu *Nigrum Coſſ.* Mediolanenſes, qui de lure feu-
dorum ſcripſerunt, et ſine dubio Regalibus inquirendis interfue-
runt ⁵⁾, aliquam regalium matriculam confeſiſſe, ex quorum libris
illam poſtea Hugolinus excerpſit et opinionibus ſuis accommodauit.
Recenſio enim iurium illorum, quae teſte *Radeuico* et aſſentien-
tibus reliquis coaeuis ſcriptoribus, 1158. a Bononiensibus ICtis et
electis ciuitatum iudicibus inter Regalia relata fuerunt, amplior et
potior eſt illa, quae noſtra Conſtitutione continetur, dum ille prae-
fertim Ducatus, Marchias et Comitatus inter Regalia numerat, quo-
rum in noſtra Conſtitutione nulla fit mentio. Quodſi quis vero ex
his dictis colligere vellet, noſtram Conſtitutionem hoc nomen ſtri-

cto

⁵⁾ Errat manifeſte *Koppius* Hiſt. Iuris p. m. 100 ſcribens, interfuiſſe
hos Coſſ. Comitibus Roncaliis 1158. habitis, teſte *Ottone Eriſingenſi*
L. II. c. 13. Otto enim hiſtoriam ſuam non vltra annum 1156. pro-
duxit, et locus allegatus de prima Friderici expeditione loquitur.

At iure non mereri, hoc tamen certo certius est, omnia ista iura, quae a *Radeuico* recensentur, in regno Longobardico semper pro Regalibus habita fuisse, quod non solum ea, quae toto hoc capite dixi, sed etiam quae postea in Italia euenerunt, satis euincunt.

Scopus laboris mei non permittit, ut ea, quae subsequen-
tibus temporibus a Friderico I. in Italia gesta sunt, describam. Hoc
tantum addam, Italos aegerrime hanc inuestigationem et restitutio-
nem iurium regalium tulisse. Vnde semper noui tumultus, noua
bella, nouae in Italiam expeditiones. Fridericus ipse, Pontificibus
Romanis cum Longobardicis ciuitatibus et proceribus foedus incun-
tibus, fortuna belli aduersante in pace Constantinae 1183 facta mul-
tum de iure suo remittere debebat.

Optandum esset, cum nostra tempora scriptoribus abun-
dent, qui centies dicta multis reperunt voluminibus, ut potius qui-
dam eorum *ius publicum* regni Italiae exarare vellet. Magnus et ar-
duus profecto est labor. sed gloria et utilitas maior adhuc esset. Illi
enim, qui studium Iuris publici Regni Italiae nullius esse usus con-
tendunt, rem non satis habent perspectam. Vellem ipse aliquid
conari, sed adminicula praesertim ea, quae ad recentiora spectant
tempora, mihi hic non suppetunt.

CAPVT IV.

EXPLICATIO DIFFICILIORVM VOCVM
CONSTITVTIONIS
QVAE SINT REGALIAE.

Fcem in definiendis et explicandis verborum huius legis signi-
ficationibus iam quidem nobis praetulit eruditissimus Vir, *Ca-
rolus du Fresne*, *Dominus du Cange* in Glossario mediae et in-
fimae latinitatis, opere stupendae et inimitabilis fere laboris¹⁶⁾, for-
san

C 2

¹⁶⁾ Defuit mihi nouissima huius Glossarii editio, quam nobis Benedi-
ctini e Congregatione S. Mauri accessionibus haud contemnendis lo-
cupletatam dederunt.

san tamen noua quaedam afferri vel ex congestis ab eo Auctorum locis observationes nonnullae elici possunt. In enodandis enim his rebus non tantus virorum doctorum desudauit numerus, quantus in enucleandis graecis latinisque Auctoribus operam posuit omnem.

Regaliae, seu potius *Regalia*. Vox ipsa *regalis* apud veteres scriptores Latinos saepe occurrit, sed alio prorsus sensu, quo hic fumitur. Sic Scipio apud *Liuium* 27. 19. dicit, regalem animum in se esse, id est, magnum et rege dignum, in qua significatione etiam apud *Ciceronem* Or. pro P. Sextio et alios inuenitur. Nominantur quoque *regales*, filii et agnati regum; vt videre licet apud *Ammianum Marcellinum* 16. 27. vbi de Hormisdā sermo est et l. 9. *Cod. Theod. de re militari: neque regalibus, neque legatis milites iumenta suppeditent. Festus* etiam vocem: *Regius* a *regalis* distinguit, dum inquit, *Regium*, quod est aut fuit regis; *regale*, quod est rege dignum. Insequentibus vero temporibus vox *regalis* varias accepit significationes, quarum praecipuae hic notandae erunt.

1) *Regalia* dicuntur pro *feudis*, quae a supremo Principe concessa sunt l. F. 34. quia, si inter duos, quicumque fuerint, de beneficio *regali* controuersia fuerit, quorum uterque a rege se dicit inuestitum fuisse, tunc causa eorum coram eo decidatur. Leges *Pipini*, Italiae Regis Cap. I. §. 31. p. 185. ed. *Georgisbanae: de Monasteriis et Xenodochiis*, quae per diuersos comitatus esse videntur et *regalia* sunt, et quicumque ea habere voluerint, per beneficium Domini Regis habeant.

2) Per ellipsin vocabuli: *ornamenta*, pro insignibus, clenodiis et ornamentis regiis. *Otto de S. Blasio* Cap. XXXII. p. 888. *Fridericus traditisque regalibus Henrico Regi filio suo - - cunctis valedixit. Otto Frisingensis. Chron. L. VII. c. 23. solus ex Principibus Dux Henricus regalia seruans aberat. Conradus Visperg. ad ann. 1106. p. 188. ed. Argent. fol. 1609. Ipse (Henricus IV.) partis utriusque consiliis annuens Regalia seu Imperialia insignia, crucem scilicet et lanceam, sceptrum, globum atque coronam filii potestati tradidit. Pertinet huc quoque locus Radenici L. I. 13. Dux Boemorum Ladexlaus - ex Duce Rex creatur - Rex fasce regali profecturus accingitur.*

3) Per ellipsin

lipfin vocabuli: *Iura* et tunc iterum a) pro iuribus seu redditibus fisci. Bruno de bello Saxonico apud Freherum p. 141. ed. Francof. 1600. ex litteris Procerum Germaniae ad Papam Gregorium VII. datis: *Tantaque profligatio regalium, ut posthac reges nostrarum partium rapinis potius quam regalibus sustentandi sint.* b) Pro Iuribus Regi¹⁷⁾ seu cuius summae potestati, illisque qui potestatem summae proximam et analogam habent, competentibus¹⁸⁾. Radenicus L. I. c. 41. L. II. c. 5. quae loca iam cap. praeced. allata sunt. In nostra vero Constitutione vox: *Regalia* et pro Iuribus fisci et pro Iuribus Regi seu summae cuius potestati competentibus sumitur. Iura enim illa, quae in eadem recensentur, in numerum partim Iurium fisci, partim Iurium summae potestati competentium referre debemus. Sed forte mihi quis obiiciet, hoc loco non legi *Regalia*, sed *Regaliae*, et hac lectione probata, demtaque voce: *sunt*, quae etiam in multis editionibus non reperitur, *Regaliae* esset species *Regalium*, nempe ius illud, quo veteres Imperatores et principes vacantium ecclesiarum redditus primi anni, una cum defuncti Episcopi seu Praelati relicta penu et mobilibus Fisco vindicabant¹⁹⁾. Sed salua res est. Primo enim nondum adsertum est, hanc lectionem esse praeferendam. Secundo ex cap. praec. elucet, Historicos omnes

C 3

¹⁷⁾ Occurrit tamen locus apud Ciceronem L. I. de Divinatione C. XL. p. 106. ed. Daufianae 8ma. Canabr. 1721. qui, nisi me omnia fallunt, a nemine in hac materia est allatus, et in qua vox *regalis* pro Iure regi competente sumpta esse videtur. Verba haec sunt: *Omnino apud veteres, qui rerum potiebantur, iidem auguria tenebant: ut enim sapere, sic divinare regale ducebant.*

¹⁸⁾ Huld. ab Eyben Opera. fol. Argent. 1708. p. 802. seqq.

¹⁹⁾ Quamvis Otto IV. et Fridericus II. iuri mobilia et suppellectilem defunctorum praelatorum sibi vindicandi, quod et singulari nomine iuris exuviarum veniebat, renunciaverint, mansit tamen hoc ius nonnullis in dittonibus, ut de Silesiae ducatu id annotavit Nic. Henckel ab Hemmelsfeld. Sed me fugit, an hodie hoc ius adhuc ibidem obtineat, nec ne.

omnes et imprimis *Radenicum*, qui testis fuit *αὐτοπτης*, vfos fuisse voce: *Regalia*. Tercio, quodli hanc lectionem eligere velimus, tota constitutio principio carebit, et nullus verborum ordo sensusque aderit. Quarto posita voce *Regaliae* et non simul demto vocabulo: *sunt*, idem erit adhuc sensus. Vox enim *Regalia*, ac etiam in hac occurrit significatione, vt exempla adduxit *Cangius* voce: *Regalia*.

Armandiae, vel vt alii legunt, *Armandiae*, *Arimanniae* vel *Armanniae*. Non constant enim sibi editi Codices. In enucleando hoc verbo veteres ICI miras et saepe ridiculas protulerunt opiniones. Nonnulli exposuerunt *armandias* littora publica, quae ita dicta esse putant ab ariditate. *Andreas Rampinus* alias *Hernias*, dictus ICTorum Euangelista et auriga in feudis, *Aluarottus* et qui eos secuti sunt, interpretantur vectigal, quod ex armentis animalium soluatur. Alii dicunt, esse ius constituendi faciendique Admirantium seu Admirantem, qui rebus maritimis praesit. Sed rideamus haec lepida capita. *Peirus Rauennas* in compendio in consuetudines feudorum h. t. p. m. 327. ed. Colon. 8. 1567. *Iacobus Cuiacius*, summus ille vir in explicando Iure Romano, *Dion. Gothofredus* alique praesertim *Sixtinus* de Regalibus L. II. c. 1. n. 5. censuerunt, esse armentaria publica, seu armorum fabricas, quas Romanorum Imperatores sibi solis vindicasse apparet ex Nov. 85. et l. 1. C. vt armorum usus, et itaque hac denotare certum vectigal, quod ex licentia arma faciendi dependeretur. Haud inficias eo, hoc ius imperatoribus Romanis fuisse, nec a verosimilitate abhorret, ICTos Bononienses, sola Iuris Romani cognitione imbutos, hoc quoque ius Friderico I. tribuisse. Verum enim vero 1) nullum superest vestigium apud Historicos coeuos, Fridericum I. etiam hac in re imitatum fuisse Romanorum imperatores, et vel fabricas armorum instituisse, vel gabellam quandam vel vectigal ab iis, qui arma facerent, exegisse. 2) Fridericus Longobardis non imperauit tanquam Romanorum imperator, sed tanquam Rex Longobardorum. Inde 3) regulis interpretandi magis consentaneum est, vt hanc legem Longo-

Longobardorum ex formula et statu regni Longobardici explicemus. Reperimus vero apud Longobardos certum liberorum²⁰⁾ hominum genus, qui *Arimanni* vel *Herimanni* et *Heremanni*, id est germanice, *Heersmänner* dicti sunt. Hi, ut ex legibus Longobardorum pater,²¹⁾ Comitibus, iudicibus et Sculdasiis immediate subiecti, milites et vasalli erant. Obstringebantur autem ad quaevis seruitia militaria praestanda, praesertim ad tuendum oppida et castella²²⁾. Insuper etiam ad placitum ire cogebantur, sed non frequentius, quam lege definitum erat. v. *Capitularia Concilii anonymi an. 904. c. 1. sq.* Ab his ergo *Arimannis* et non a latina voce: *Arma*, derivandum est vocabulum: *Armandiae*. Denotat igitur ius, quod Regibus Longobardorum competeat, Vasallos cogendi ad seruitia militaria praestanda, cui respondebat obligatio in vasallis, eundi in exercitum, et tuendi oppida vel castella fidei illorum commissa; quod ius iure summo inter Regalia refertur. Inde etiam euenit, ut postea totum ius armorum apud nos Ius Armandiae vocatum sit.

Viae publicae, quae in solo publico sunt, et per quas populo iter patet, quae inde dicuntur viae regiae, *freye Heerstraßen*. In Regalibus autem numerantur partim ob id, quia summus imperans eas protegit et iurisdictionem in iis exercet, partim quia Princeps circa illas disponit et eas fartas, tectas et securas feruari facit, quamvis earum usus omnibus sit communis, nisi singularis obstat ratio. *conf. Leges Pipini, Regis Italiae p. 1182 et p. 1186. ed. Georgisebianae.*

Flumina et ex quibus fiunt nauigabilia. Cura fluminum publicorum etiam ad summum imperantem pertinet. Habet inde ius ripae muniendae et alvei purgandi, nec non flumen aliquod reddendi nauigabile, eaque omnia faciendi, quae ad hunc finem obtinendum necessaria videri possunt. *Dionysius Gothofredus* quidem verba: ex quibus fiunt nauigabilia, interpretatur, *omnem utilitatem ex decursu fluminum prouenientem*, sed minus recte, cum et hanc explicat.

²⁰⁾ v. *Rachis Leges* p. 117. et 120. ed. Georgisch.

²¹⁾ *L. I. l. 18. §. 2. l. 25. §. 15. L. III. l. 12. §. 5.*

²²⁾ v. *Leges Guidonis Augusti* p. 1254. ed. Georgisch.

explicationem nulla prober ratione, et permultae species utilitatis, quae ex decursu fluminum provenire possunt, separatim in nostra constitutione sint enumeratae.

Portus, sub hac voce omnes ICri, quotquot in hac materia evoluerent licuit, intelligunt locum in littore marinum, vel arte vel natura ita munitum, ut inde excurrere naues in mare et tuto recipi ex mari ibique latere contra ventorum impetum possint. Inde colligunt, subintelligendum esse *portorium*, seu Ius vectigalis, quod pro transitu per pontem vel in portu soluitur, ut praesertim Sixtinus de *Regalibus* II. 4. asserit. Miror, cum inter eos, qui de Iure feudali scripserunt, non pauci fuerint, qui simul cognitionem Iuris Romani callebant penitissimam, illos non incidisse in l. 59. de V. S. vbi Ulpianus dicit: Portus appellatus est conclusus locus, quo importantur merces, et inde exportantur, eoque nihilominus statio est conclusa, atque munita; inde angiportus (i. e. angustus portus) dictus est. Fortasse haec lex eos impulisset, ut paullo accuratius vim huius vocis inuestigassent. Hoc enim loco portus sine omni dubio emporium indicat. Medio aeuo vox *portus* duplicem in primis habuit significationem, ita ut 1) fauces et claustra montium denotaret. *Turpinus*, Historicorum alios mendacissimus in *hist. Caroli M. c. XI.* Tunc *Aigolandus* fugiens transmeauit portus *Aserros* (Las Sierras) et venit usque *Pampelonam*. Alia huius Auctoris loca non addam; pluries enim apud illum occurrit. *Guilielmus Brito L. I. Philipp.*

Vsque sub Hispanos fines, portusque remotos.

2) *Portus* significauit reditus et praediorum commoda, ut plura loca *Cangius* congescit e. gr. ex charta *Ottonis M.* apud *Vgbellum T. I. p. 419.* Insuper trade supradictae ecclesiae in Comitatu *Aprutii* unum portum, qui reddat centum pondera inter aurum et argentum et etiam ferrum et sal. Hae variae vocis *portus* significationes me non adeo mouerent, ut diuersam ab aliis opinionem fouerem. Sed accedit et altera ratio. *Radeuicus L. II. cap. 5.* Regalia recensens, quae a Longobardis Imperatori traduntur, ponit bis vocem: *portus*. Loc-

cus

cus enim supra allegatus, vbi per incuriam correctoris vox: *portus* semel omissa est, sic se habet. *Adiudicauerunt Ducatus, Marchias, Consulatus, monetas, telonia, vectigalia, PORTVS, pedatica, molendina, piscarias, PORTVS, omnemque utilitatem ex decursu fluminum pro- venientem.* Haec lectio in omnibus editionibus eadem est, et in in ipsa *Muratorii* editione. Animaduerrimus hic 1) vocem *portus* inter varias vectigalium species et 2) inter regalia, quae ad domini- nium aquae pertinent. Adde pacis condiciones inter Imperatorem et Mediolanenses apud eundem *L. I. c. XLII.* *Regalia, veluti monie- tam, telonium, pedaticum, portus, comitatus et alia similia.* Con- stat vero inter omnes, Mediolanensibus nullos fuisse portus mari- nos. Porro *Guntberus L. VIII. Ligurini* canit:

Vectigal, portus, condendae iura monetar,

Cumque molendinis, telonia, flumina, pontes etc.

Hoc loco vt et in pacis conditionibus vox *portus* cum vectigalibus et teloniis coniungitur. Ex his dictis colligo, sub voce *portus* non solum vectigal, quod in portibus marinis pro nauibus et mercibus soluitur, seu portorium intelligi debere, sed etiam vectigalia vel telonia, quae pro transitu mercium ex vna prouincia in alteram de- penduntur. Viget adhuc haec denominatio in Hispania, vbi pro mercibus, quae ex vna in alteram prouinciam curribus vehuntur, vectigal sub nomine *puerto seco* persolvitur, et *puerto loco* transitus denotat. Nec me impedit, Compilatorem semel tantum posuisse vo- cem, *portus*. Facillime enim fieri potuit, primos librorum feude- rum editores omisisse semel hanc vocem, cum illi viri, vt satis su- perque notum est, solida medii aevi cognitione caruerint, testanti- bus et ipsis, quae sub voce: *Regalia* de antiquis Feudistis retuli.

Ripatica, genus tributi vel telonii, quod accipitur in ripis 1) pro ripis seu aggeribus continendis vel tuendis, 2) pro mercibus, quae in ripis exponuntur, 3) pro facultate ri- pam terendi ad subvehendas nauculas, 4) pro licentia transfretandi de ripa ad ripam. *Ripaticum* hoc et *ripagium* vel *rivagium* nomi-

D

nabatur

nabatur et ille, cui vel Ripaticum competebar, vel illud exiguebat, *Riparii* nomen habebat.

Angariarum, parangariarum et plaustrorum et nauium praestationes. Angaria deriuatur ab *αγγαζω*, cogo, compello. Occurrit vox Angaria l. 7. C. de *frabricensibus* et l. 4. C. Theod. de *cursu publ.* Multi veterum ICtorum, inter quos Petrus Rauennas eminet, angarias et parangarias sic distinguunt, quod angariae sint praestationes personales, quae praestantur Principi sumtibus et expensis Principis, Parangariae vero sint praestationes mixtae, quando quis summo imperanti seruitia expedit sumtibus propriis. Sed haec distinctio facile refutari potest. Nam l. 1. II. de *muneribus et honoribus* et l. 11. II. de *vacat. et excus. tutorum* luculentissime probant, apud Romanos rem vehicularem et nauicularem vel, ut verbis l. 11. loquar, angariarum exhibitiones fuisse munera patrimonialia seu realia. Nec aliis aliorum opinionibus adducendis immorabor. Quodsi enim omnia ista loca, quae *Cangius* attulit et quae ex legibus Wisigothorum et ex Capitulis Regum Francorum vel aliunde addi possent, accuratius perscrutemur, Angariarum naturam et constitutionem apud omnes populos et omni tempore eandem haud fuisse, manifeste deprehendimus. Attamen hoc mihi verisimillimum esse videtur, angarias cum iumentis vel carro praestandas fuisse et quidem sumtibus angariariorum, i. e. angariis et operis obnoxiorum. Discrimen vero inter angarias et parangarias ponit *Cangius*, et qui cum eo facit *Iac. Gothofredus* ad l. 4. Cod. Theod. de *cursu publ.* in eo, quod angariae per viam directam et parangariae alioversum praestentur. Sed mihi haec distinctio non satis luculenta videtur. Forte, liceat mihi suspicari, parangariae illae praestationes erant, quae praeter angarias adhuc exigebantur. Magnum enim abusum regnasse in exigendis angariis tot chartae et tot diplomata loquuntur. Inde etiam angariare pro iniuste aliquem angere et excruciare saepius apud mediū aevi scriptores inuenitur. *Plaustrorum* vero praestationes ideo separatim enumerantur, quia plaustrum erat currus quatuor

tuor constans rotis; angariae autem, ut iam dixi, carris praestabantur.

Et extraordinaria collatio ad felicissimam regalis numinis expeditionem. Collatio hic denotat tributum vel censum. Edictum Theodorici Regis Cap. 69. p. 1220. ed. Georgisebanae. Quisquis curialem, aut collegium aut servum per triginta annos possederit, qui nullam patriae suae collationem subiisse monstratur, eos praediorum dominis iubemus adquiri. - Et quia frequenter scimus, tales calumnias in perniciem dominorum conuenticibus rusticis aut curialibus excitari, quo collationem praestitisse dicantur etc. Sub felicissima vero regalis numinis, seu Regis, expeditione intelligitur expeditio, quam iis et subsequentibus temporibus Reges Germaniae, ut Romae coronarentur, suscipiebant. Iam ante hanc constitutionem Longobardos ad illam extraordinariam expeditionem obligatos fuisse, liquet ex Radenico L. II cap. 26. p. 762. Alii quidem extraordinariam hanc collationem factam esse opinantur, quando Imperator propter aliquam imminuentem necessitatem publicam collectam seu tributum quoddam indixerit, et tunc illud appellatum fuisset *superindictum*. Hi vero sine dubio titulis de *annonis et tributis*, de *indictionibus* et *superindicto* seducti fuerunt, et non satis ad rerum Longobardicarum statum et ad verba: *felicissimam expeditionem* respexerunt.

Argentariae. Frustra nonnulli hanc vocem explicarunt ius cudendi monetas argenteas. Generatim enim ius cudendi monetas sub voce: *moneta* absque omni dubitatione comprehenditur. *Argentaria* potius sunt *argentifodinae*, quae et hodie ab Italis *Argentiere* vocantur. vid. *Charta Richardi I. Regis an. 1263.*²³⁾ Cum iuribus, plateaticis, furnis, argentariis, angariis et parangariis etc. Hoc diplomate, quo *Richardus Petro*, Sabaudiae Comiti terras *Hermannii quondam Comitis iunioris de Kiburg* cum omnibus regalibus in feudum dat, communis Doctorum opinio suffulcitur, sub voce: *argentariae* intelligendas esse metallifodinas omnis generis.

D 2

Palatia

²³⁾ Vita Richardi ab Illustri et summo Viro Gebauero conscripta p. 395.

Palatia in ciuitatibus consuetis, Hotomanus pro palatia legit placia vel placita, id est, ut ipse haec verba interpretatur, ius constituentium mundinarum, quod Imperatores sibi solis ius sumserint, cum olim esset senatus. Meo iudicio eruditi illi male agunt, et prurium quendam emendandi, i. e. ostentationem criticam produnt, qui sine ratione eradunt et verba textus mutant, cum nulla opus sit tali violentia. Constat inter omnes, Reges Francorum et Longobardorum intra ditionum suarum limites variis in locis provincis habuisse palatia, quo in iis quamuis saepe ad breue temporis spatium habitarent, festa celebrarent, placita tenerent et iustitiam administrarent. In hunc finem etiam missi dominici, Comites, et Legati in ea diuertebant. Potentiores Longobardicae ciuitates, quae praua contra Imperatorem moliebantur consilia et ad libertatem aspirabant, ob has rationes omnem mouebant lapidem, ne palatia in illis erigerentur, vel si quae in illis essent, ut ea destruerent, Mediolanensibus exemplum praebentibus, qui ideo supra allegatis pacis conditionibus tenebantur, palatium Imperatoris ab iis crematum reaedificare, et *illud cum debito honore bona fide obseruare*. Palatium ergo hic indicat, ius imperatoris, habendi Palatia in iis ciuitatibus, in quibus ea antea fuerant.

CAPVT V.

DE

GENVINO VALORE
HVIUS CONSTITVTIONIS.

His itaque praemissis, quae et ad intellectum et ad historiam constitutionis ac status regni Longobardici pertinere videbantur, nunc ad ultimum huius dissertationis caput transgredimur. Inuestigemus igitur, quis primitiuus et genuinus huius
Constiti-

Constitutionis fuerit valor. Ex iis, quae antecedentibus capitibus attuli et quae ex historia Imperii Romano-Germanici extra omnem posita sunt aleam, satis apparet, tempore Friderici I. praeter regnum Burgundicum et Lotharingicum laxiori nexu iam vacillans, *regnum* sic dictum *Romano-Germanicum* tribus constituisse *regnis* formula regiminis maxime a se diuersis. *Regnum* ipsum *Germanicum*, vt ab initio vsque ad hunc diem ita quoque tempore Friderici I. Monarchia (vtor hoc verbo Aristotelico, ne crabrones irriterem) erat valde limitata, et grauissima imperii negotia, immo ipsum iudicium in vxores et liberos Regum comitali assensu et suffragio indigebant, praesertim vero *potestas legislatoria* erat penes Reges et proceres, legesque non nisi in Comitibus in Germania habendis paciscendo erant ferendae. In *imperio* vero *Romano*, quod electione totius populi Romani primo ad Francorum regem Carolum M. et denuo tempore Ottonis M. ad Germanos peruenit, reges nostri summam potestatem magis monarchice exercebant, quamuis hoc saepe armata manu Romanis rebellibus existentibus fieret. *Regnum Longobardicum* et a Carolo M. et ab Ottone M. armis victricibus subactum secundum formulam Monarchicam proprie sic dictam quoque regebatur et imperio Germanico ita erat subiectum, vt quivis Germanorum electus Rex hac ipsa electione simul Rex Longobardorum euaderet, et nihil praeter coronationem, quae corona sic dicta ferrea plerumque Mediolani vel Modoetiae peragebatur, ab eo deponere possent Longobardi. Nulli in regno Longobardico erant status proprie sic dicti. Summa potestas vnice in regum erat manibus et ab his sine procerum ecclesiasticorum et secularium assensu exercebatur. Comitibus, si hoc mereantur nomen, saltem in eum finem instituebantur, vt leges et ordinationes regum acciperent Proceres et totus Longobardorum populus, quibus obedirent. Prorsus ergo separata et diuersa, quoad rationem formulae regiminis Regna Germanicum et Longobardicum, et *hoc illi subiectum*. Constitutio nostra in campis Roncaliis, id est, in ipsis terris Longobardicis

lata est, ad minimum quoad tenorem et argumentum. Agit de rebus et negotiis, quae ad regnum Longobardorum vnice spectabant, nempe de Regalibus iniuste summo imperio a proceribus et ciuitatibus ereptis et nunc seuera vindicatis inuestigatione. Nulla hac occasione et apud Historicos et in Constitutione ipsa de regno Germanico et de eius rebus memoria. Semper et vbique de Longobardia est sermo. Feruntur, constituuntur et promulgantur leges sine consensu procerum Longobardicorum, quos sola obsequii gloria manet. Perpauci nostrum, praeprimis secularium procerum, quorum sat magnus numerus antea in ipsa expeditione Friderico consiliis et copiis opem tulerant, adsunt. Plurimi enim ad patrios redierant lares. Porro nec vlla huius constitutionis promulgatio etiam posthac a Friderico in Germania facta probari, vel verisimilis reddi potest, ad quam iterum consensus comitalis Procerum Germaniae exigebatur. Qua ratione igitur hic simul de negotiis regni Germanici, et quidem de negotiis maximi momenti, quae apud nos diuersissimae erant indolis, leges constitui poterant? Quis vnquam audiuit, percepit, legit aut sana concipere potest mente, victum populum, populum iugum trahens, dedisse leges populo victrici et armis triumphantibus insignito? Populo, cuius proceribus non lex imperii ab imperatoribus datur, sed qui cum illo de lege imperii paciscuntur. Quis est tam hospes in historia nostra, tam ignarus eiusdem, vt summum Procerum Germaniae studium pro asserendis iuribus suis, pro conseruando coimperio ignoret? quis nescit sanguinem omnium mortalium illustrissimum, quem pro libertate imperii Germanici tot Heroes ab initio vsque ad FRIDERICVM nostrum effuderunt? Quis cogitare potest, *Proceres Germaniae legem in alio et ab iis deuicto regno sine comitali eorum consensu et plurimis absentibus latam, in legem intuitu regiminis Germanici iniquissimam aequo accepisse animo, illique morem gessisse?* Ex his dictis igitur colligo atque statuo, *Constitutionem Friderici I. Imp. II. F. 56. iustis insuper destitutam formalibus*

ex

ex origine sua tantum in regno Longobardico, neutiquam vero in Imperio Germanico vim habuisse legis.

Possẽm hoc loco dissertationi meae imponere colophonem, nisi magnus eximiorum Ictorum numerus contrariam foveret opinionem, qui statuunt, non solum hanc constitutionem ab initio Germaniae proceres obligasse, sed etiam ex ea totam de natura et indole regalium in Germania doctrinam esse hauriendam. Fuerunt illi praeter alios *Fridericus Pruckmannus*, *Regner. Sixtinus*, *Heimr. Boeuerus*, *Sigism. Finckelthausius*, *Domin. Arumacus*, *Conradus ab Einsiedel*, *Benedictus Carpzovius*, qui omnes de *Regalibus* scripserunt²⁴⁾. Rationes eorum adducam et ut spero breuissimis simul refutabo verbis. Primo vrgent, latorem et auctorem huius Constitutionis esse non peregrinum Imperatorem Iustinianum, sed Fridericum I. nostratem, Regem Germaniae et legem a Principe pluribus imperante regnis sine restrictione ad vnum alterumue latam in dubio omnia et singula obligare regna. Nemo inficias ibit, Fridericum fuisse nostratem; quilibet hanc regulam in genere omni niti ratione et in nostra Constitutione non reperiri restrictionem quandam fatebitur. Huic vero dubio iam in praecedentibus obuiam iui, referens diuersam indolem regni Longobardici et Germanici, nec vtrumque vnum constituere regnum, inprimis vero diuersam Regis Germaniae et Longobardiae potestatem in legibus ferendis. Regula ergo patitur exceptionem. Toties enim talis lex generaliter obligans dici non potest, quoties regnorum diuersorum diuersa adest formula regiminis. Secundo testem producant *Ottonem Frisingensem*²⁵⁾ narrantem primam Friderici I. expeditionem in Italiam 1154. factam. Inde castra, inquit, mouens, in campo Roncaliae super Padum, non longe a Placentia, mense Nouembri refedit. Est autem

²⁴⁾ Non libet afferre longos librorum et dissertationum titulos, quos in Bibliotheca Iuris Strunio-Buderiana vel in Lipeniana facili reperies negotio.

²⁵⁾ de Gestis Friderici I. L. II. c. 12.

tem consuetudinis regum Francorum, quae et Teutonicorum, ut quiescuntque ad sumendam Romani imperii coronam, militem ad transalpizandum coegerint, in praedicto campo mansionem faciant. Ibi ligno in altum porrecto, scutum suspenditur, vniuersorumque equitum agmen feuda habentium, ad excubias proxima nocte principi faciendas, per curiae praeconem exposcitur: quod sectantes, qui in eius comitatu fuerunt, singuli singulos beneficiatos suos per praeconem exposcunt. At sequente die quicumque nocturnis vigiliis defuisse deprensus fuerat, denuo ad praesentiam regis aliorumque principum vel virorum illustrium euocatur; sicque omnes omnium beneficiati, qui sine bona voluntate dominorum suorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Hunc morem principe secuto, non solum laicorum feuda, sed et quorundam episcoporum id est, Hartuici Bremensis et Vlrici Halberstatensis regalia personis tantum, quia nec personis, sed ecclesiis perpetualiter a principibus tradita sunt, abiudicata fuere. „ Ex hoc loco et ex iis, quae Cap. III. e Radeuico et Guntheri Ligurino excerpti, colligunt 1) eandem fuisse naturam regalium in Germania ac in Longobardia 2) abiudicata fuisse et laicis feuda et Episcopis Bremensi et Halberstadiensi regalia in campis Roncaliis, in Longobardia, et inde prono fluere alueo, Imperatorem potuisse extra Germaniam leges condere, et secundum has contra proceres Germaniae sententiam pronuntiare. 3) Perillustri Senckenbergius ²⁶⁾ ex loco allegato Ottonis argumentatur, pertinuisse leges feudales Friderici I. in campis Roncaliis publicatas etiam ad Germaniam, quia secundum eas Halberstadenfis et Mindensis (potius Bremensis) Praefules feudis suis exuti fuerint. Sed nil timeamus. Salua res est. Primo enim ex hoc loco non sequitur, eandem fuisse regalium in Germania et in Longobardia naturam, quia in campis Roncaliis laici quidam et dicti Praefules feudis

et

²⁶⁾ in Prodomo Iuris feudalis, Syntagmati Iuris feudalis struua-
no annexo p. m. 35. seq.

et regalibus priuabantur; fiebat enim, vt statim apparebit, ex prorsus alia ratione. Intendisse vero hoc Imperatorem, vt falsam de origine sic dictorum regalium intuitu magnorum principatuum doctrinam in Germaniam introduceret, nemo negat, quo in negotio promouendo clerici se alacres praeberunt, vt illos iuribus et praeeminentiis aequipararent. Proceres enim ecclesiastici omnia iura, quae in terris suis exercebant, ex mera Imperatorum gratia tenebant. Voluntas et intentio sola Friderici nil ad rem facit. Illa enim non est in Germania lex, quod omnino in Longobardia sic se habebat, vt ipse Archiepiscopus Mediolanensis in Oratione supra allegata profitetur, dicens: *scias itaque, omne ius populi in condendis legibus tibi concessum. Tua voluntas ius est, sicuti dicitur: Quod principi placuit, legis habet vigorem, cum populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem concesserit. Quodcumque enim Imperator per epistolam constituerit, vel cognoscens decreuerit, vel edicto praeceperit, legem esse constat.* Secundo, Otto non dicit, laicis regalia esse abiudicata, sed feuda, neque nomina eorum affert, qui feuda amiserunt. Hoc certum est, eo tempore neminem Principum Germaniae secularium priuatum fuisse feudis. Tertio: Quodsi Princeps quidam pluribus regnis quoad formulam regiminis a se diuersis imperans Proceres vnus regni eum concomitantes iudicat in altero regno secundum leges antea in illo regno latas, in quo iudicati personas Procerum sustinent, et secundum quas leges non aliter quam in hoc regno iudicari possunt, inde nequitiam sequitur, Principem istum posse etiam secundum alias leges, quae non in isto regno conditae sunt, contra illos pronuntiare. Lex vero, vigore cuius laici feuda et episcopi regalia 1154. in campis Roncallis amittebant, erat Constitutio illa famigeratissima de expeditione Romana, quae in Germania (sunt verba ipsius constitutionis) cum consensu tam spiritualium, quam secularium principum

E

pum

pum in Comitibus Wormatiensibus decreta est, et ad quam *Otto* manifeste alludit. *Quarto*, Perillustri *Senckenbergius* tempora confundit. Leges enim feudales, quas *Fridericus* in Longobardia tulit, latae sunt 1158 in secunda expeditione in Italiam et dicta abiudicatio feudorum et regalium facta est anno 1154, in prima expeditione in Italiam.

Quas vero mutationes doctrina de regalibus saeculis insequentibus nimio Germanorum studio iurium peregrinorum et inde enatis de politico Germaniae statu principiis falsissimis, nec non receptione quadam Iuris Romani et feudalis Longobardici in subsidium ²⁷⁾ obierit, hoc loco non moror.

²⁷⁾ Receptio Iuris feudalis Longobardici intuitu Feudorum Imperii ex locis legum imperii, quae vulgo adduci solent, non satis asserta esse mihi videtur.

F I N I S.

ERRATVM.

p. 3. l. 18. lege: *sint*.

V I R O
EXCELLENTISSIMO, CONSULTISSIMO
D O M I N O
PHILIPPO ERNESTO BERTRAM

IVRIVM PROFESSORI PVBL. ORDINARIO IN REGIA FRIDERICIANA
PHILOSOPHIAE ET ARTIVM LIBERALIVM DOCTOR, SOCIETATVM
TEVTONICARVM GOETTINGENSIS ET IENENSIS SODALI

COLLEGAE HONORATISSIMO
DOCTORANDO ET RESPONDENTI
S. P. D.

P R A E S E S.

Q u o d I V V E N A L I S quondam dixit,

*Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod possum titulis incidere praeter honores,*

id sane ORDO ICTORVM huius Academiae statutis
praecipientibus observare consuevit, qui hucusque ne-
mini, nisi rite exploratis profectibus et pro honoribus
obtinendis publice disputantibus, Dignitatem et priui-
legia Doctoris contulit. Neque TECUM, EXCELLEN-
TISSIME DOMINE COLLEGA, aliter actum est, imo si
quis vnquam Candidatorum, certe TV abunde dedisti,
quae TVIS honorum titulis incidere possimus. Enim-
vero libris non solum doctis in lucem editis, et qui

praesertim nominari merentur, Continuatione historiae Hispaniae, quam Ferrerasius incepit et Delineatione historiae literariae, tantam TIBI peperisti famam, ut et ab exteris TIBI oblatae sint Academiae conditiones optimae et AVGVSTISSIMVS PORVSSORVM REX FRIDERICVS MAXIMVS PROFESSOREM IVRIS ORDINARIVM cum salario TE in REGIA hac constituerit FRIDERICIANA. Officio huic tali sollicitia atque fidelitate satisfecisti, vt, quod non *peti* sed *praestari* solere, SEQVE inde delectari, IMPERATOR HADRIANVS adstruxit, uti fert *L. 2. §. 47. D. de Orig. Iur.* abunde praestitisse. omnino sis iudicandus. Sed praeterea iussit AVGVSTISSIMVS et POTENTISSIMVS REX PORVSSORVM LONGE CLEMENTISSIMVS, quam deuota mente veneramur CLEMENTIAM, VT DOCTORIS IN VTROQVE IVRE HONORES AB ORDINE IVRIDICO nostro rite impetres, praesertim cum ad nostram commendationem ASSESSOR EIVSDEM designareris. Peregisti hunc in finem omnia, quae statuta exigunt, sustinuisti quippe cum laude bina cum ORDINE IVRIDICO colloquia die XII. et XIX. Aprilis anni, qui nunc decurrit instituta, atque textus iuris nimirum *can. Qui venatoribus donant. 9. D. 86. cum L. Cuncti 3. C. de Metallariis et Procuratoribus metallorum* more solito resoluiisti, vnde ad disputationem admittendus inauguralem. Obtulisti mihi ergo Dissertationem TVAM proprio Marte et scite elaboratam

ratam, quam prorsus intactam TIBI reddo, certusque
fatis sum, TE publice eandem esse mascule defensurum.
Meum interea officium est, vt feliciter hucusque gesta
decretosque ab Ordine inclito ICTorum Honores ex ani-
mo TIBI gratuler, qui vt in posterum omnia quoque TI-
BI ex TVA fluant sententia, imprimis vt illustre sis Aca-
demiae Regiae Fridericianae fidus, sincera mente cupio.
Illud tantum velim, vt de calumniis nihil cures. Et si
enim satis compertum habeam, quantum artes circum-
foraneorum etiam inter eruditos valeant, quantaque au-
dacia obtrectatorum caterua, in optimorum incommo-
dum, quin et in ipsius boni publici detrimentum con-
vertere soleat vulgare illud: *calumniare audacter, semper
aliquid haeret!* Scio tamen, nec furias plus valere,
quam DIVINA PROVIDENTIA saluti nostrae semper
optime consulens, permittit. Vnde satius saepe est, ob-
trectationes praeclare contemnere, quam iisdem irasci:
apte quippe TVLLIVS *invidiam virtute partam gloriam
magis quam invidiam duxit.* Sis ergo et in posterum
AVGVSTISSIMO REGI PORVSSIAE fidelis,
SVPERIORES obserues, atque TVO rite fungaris officio,
caetera DIVINAE committas PROVIDENTIAE. Per-
suasum denique TIBI habeas velim, quod nunquam
non TE amaturus sim, quemadmodum TE quoque, vt me
amare pergas, humanissime rogo. Vale. Dab. Halae Mag-
deburgicae die XIV. Decembr. A. O. R. c1818cclxv.

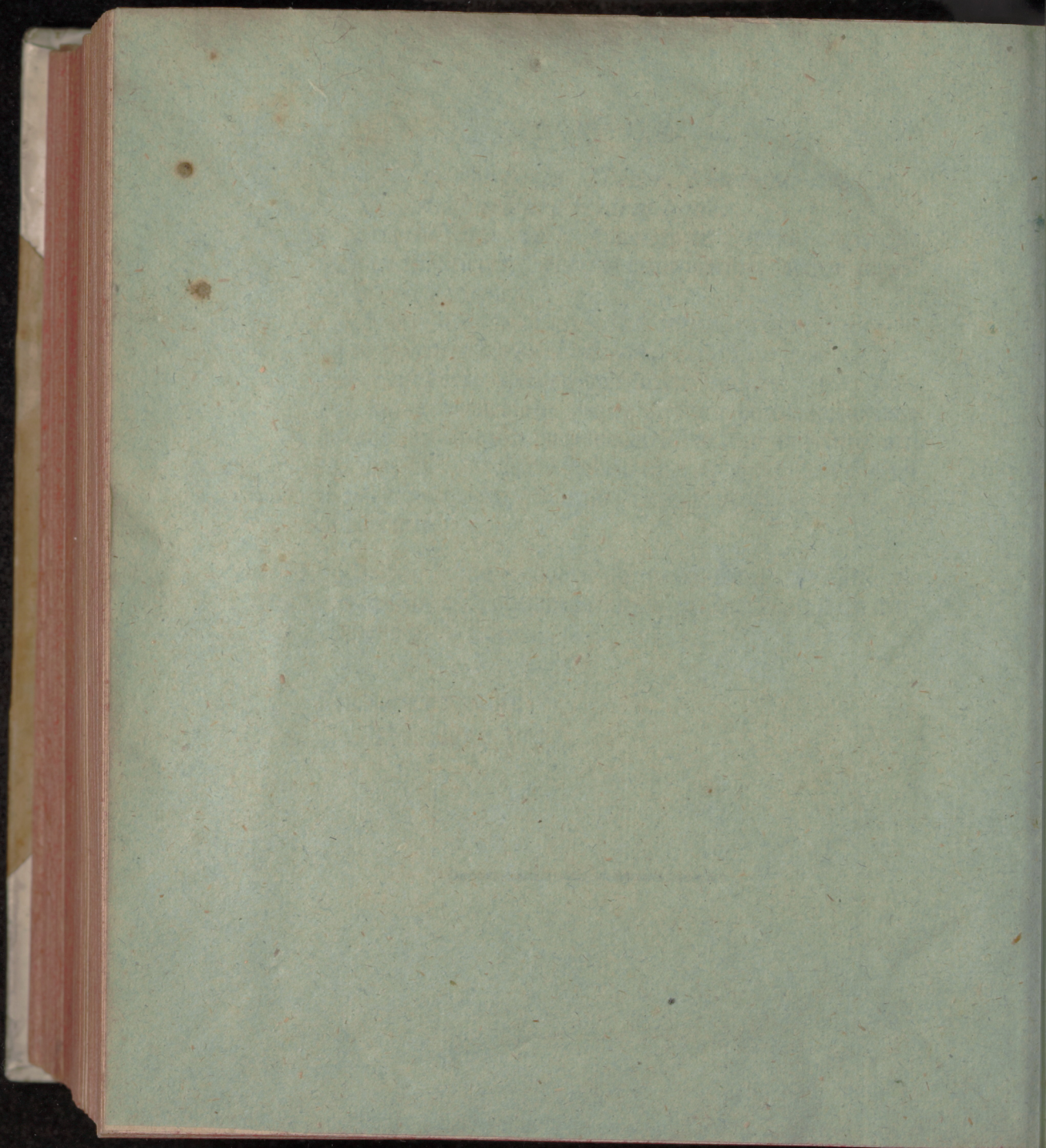
VIRO

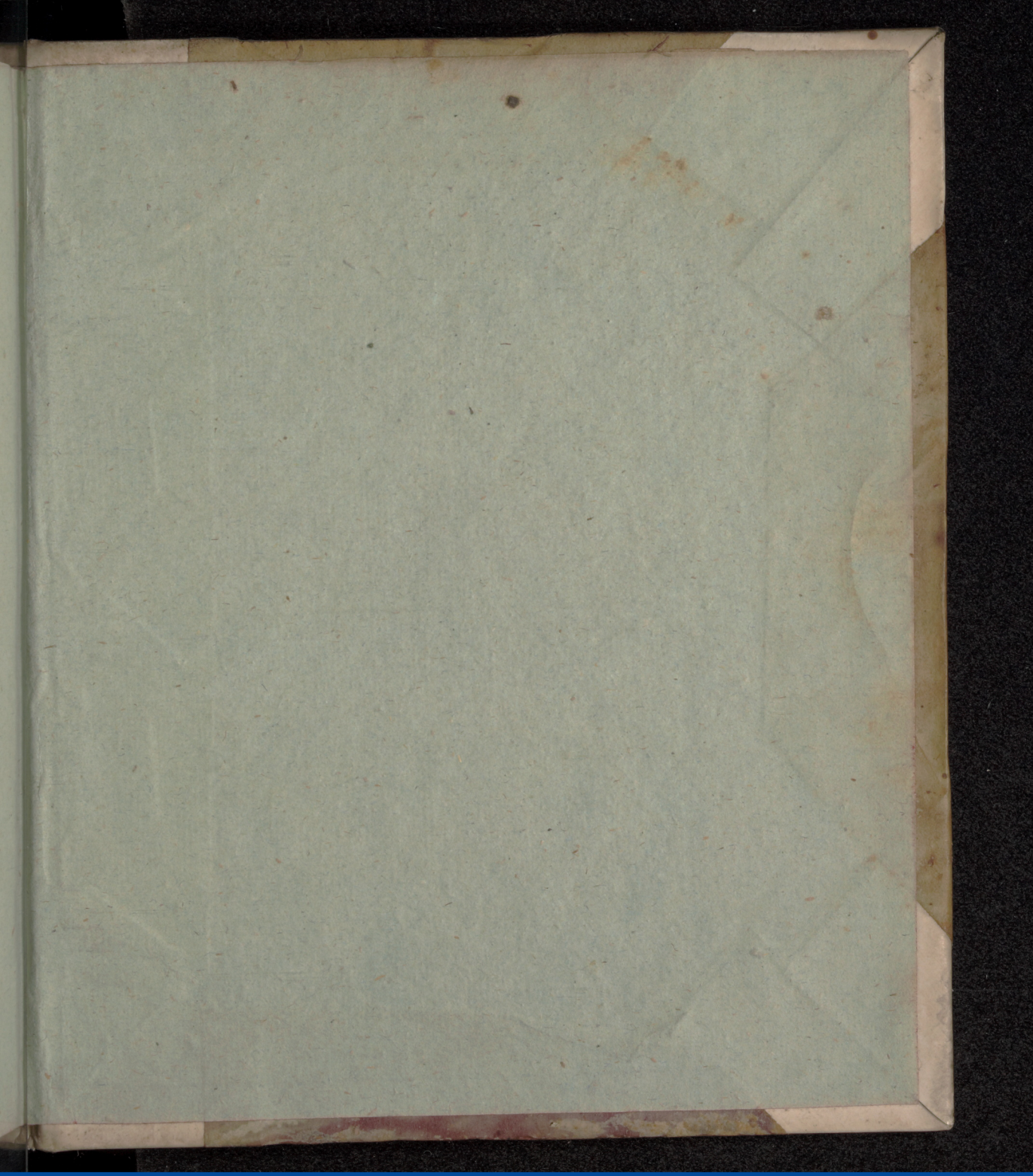
V I R O
EXCELLENTISSIMO, CONSULTISSIMO
D O M I N O
M. PHILIPPO ERNESTO BERTRAM
PROFESSORI IVRIS PVBLCO ORDINARIO
IVRIVM DOCTORANDO,

S. P. D.
D. G. O. BURCHARDT, IVR. CVLT.
VNNENS - GVESTERHAL.

Quis me unquam ab ingratitude nota liberabit, si praesenti tempore, quum meriti
iam dudum honores Doctores Tibi Vir Excellensissime conferantur, officio meo dees-
sem, et pro summo, quo me semper prosequutus es, favore, gratum meum Tibique dedi-
cissimum animum, occasione hac exoptata, gratulabundus ea propter non demonstrarem.
Vix enim ante triennium abhinc Tibi innotueram, quum tanta me benignitate exciperes,
quantam alias vix praecio magnae necessitudinis vinculo sperare licet. Non sufficebat, ut
tanquam Praeceptor publicus mihi utilis esses sed et privatus et amicum, exemplo rarum Te
mihi exhibuisti. Dubia occasione praelectionum Tuarum mihi enata, quam humanissime in-
tra privatos parietes soluebas: et ut ne deesset, ex quo ulteriorem rerum scitu necessaria-
rum cognitionem mihi acquirere possem, apparatus Tuum litterarium ab eo inde tempore,
usque ad hunc diem mihi aperiebas. Accedit iam novum benevolentiae testimonium quod,
ut hancce tam satis eleganter quam praesertim doctissime a Te conscriptam, et pro conse-
quendis rite in utroque iure summis honoribus publice defendendam, dubiis quibusdam im-
pugnare dissertationem, benigne mihi demandaveris. Sit felix ergo Tibi, sit fortuna-
tus honor Doctoralis quo exornabere, et quo dignum iam pridem Te commonstrasti. Sit
Tibi incitamenti instar, eodem quo hactenus consuevisti studio, Auditoribus, qui ex ore
Tuo pendent, scientia Tua et doctrina inseruiendi, eorumque commoda promouendi. Quod
Tibi modo laetus praesto officium caue credas, siue ex more solito, siue e corde accensis
tantum repleto profectum esse: quicquid gratulor, quicquid opto, id omne sincere et in ani-
mi obseruantissimi testimonium dictum esse volo. De reliquo rogo non modo, sed et obsecro,
ut me eodem favore ac benevolentia, sicuti hucusque ita et in posterum dignum iudices, at-
que de meo, usque ad ultimum vitae terminum Tibi deditissimo et obstrictissimo animo, per-
suasus esse velis. Vale. Scribebam Halie d. xiv. Dec. clolcccxlv.

et illo acta utimur, diuersa prodit decisio. ^{quando col-}
 et, quid sit collisio decisionis secundum ^{lidere dicantur?}
 per his legibus deducta.

§. XXXIX.

casuum pro auctoritate et decisionem secundum analogiam. ^{Casus collisionis huius euoluuntur.}
itrium cum decisione secundum analogiam.
ile est. Ast, decisionem secundum legem
em secundum argumentum ex lege in specie
ecisione secundum analogiam collidere, possi-
a) quoad decisionem pro auctoritate, in-
ea praesupponat casum incertum (§. 17.
decisio secundum analogiam vero casum
b) quoad decisionem secundum iudicis ar-
quod ea praesupponat casum in lege positi-
cifum (§. 23. Dissert. citat.) decisio secun-
vero requirat casum esse tacite decisum
em in lege quadam positiua expresse deci-
quoad decisionem secundum legem ipsam
lator homo sit, qui errare et sibi contradi-
ue possibile sit in vna lege casum expresse
in alia lege vero eundem per casum simi-
esse decisum tacite aliter decisum esse; d)
em secundum argumentum ex lege inde,
uoniam legislator homo est, possibile sit
bi contradicere ita, vt in vna lege per ca-
expresse decisum casus. quidam tacite ita
it, qui in alia lege per casum similem ali-

§. XL.

est decisionem casus secundum analogiam ex ^{De collis. in-}
in cum decisione casus secundum analogiam ^{ter dec. sec.}
nam collidere: id quod inde patet, quod ^{analog. ex}
le- ^{diuersis legi-}
bus.